

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Гуманітарний факультет
кафедра культурології

Назва курсу	Критичне і творче мислення
Викладач	Ірина Старовойт
Контактний тел.	050 370 1447
E-mail:	i.starovoyt@ucu.edu.ua
Лінк на профайл викладача	

АНОТАЦІЯ

Не знаємо достеменно, яке майбутнє відкриється нашим випускникам, адже невизначеність стає питомою рисою нашої епохи. Тим ціннішими у швидкозмінному глобалізованому світі стають навички, які допомагають доучуватися і переучуватися, нестандартно розв'язувати проблеми, переконливо комунікувати свої ідеї та інтуїції, зберігати оригінальність та свіжість погляду, підвищувати власну кваліфікацію, думати про своє думання, ставити перед собою велику мету і досягати її крок за кроком. Це називається **творчим і критичним мисленням**. Усі люди мислять, проте не всі мислять однаково добре. Творче і критичне мислення не є вродженими навичками, їх також непросто засвоїти в "непрямий" спосіб. Дослідження свідчать, що менше половини дорослого населення планети вміють сфокусовано спостерігати за процесом і результатами свого мислення, додумати ідею чи пояснити, як саме їм вдалося розв'язати певну задачу. На щастя, критичного і творчого мислення можна навчати і навчитися. Тому у нашій університетській програмі є цей курс.

Курс відповідає на питання, як опрацьовувати великі масиви інформації, як навчитися вчитися – тобто генерувати і засвоювати нові навички і знання, як рухатися від звичок розуму до евристичних практик, як виконувати освітні завдання, розвивати мислення, інтелект та емпатію, використовуючи переваги навчання у спільноті.

«Критичне і творче мислення» вкрай важливе для професійної самореалізації кожного студента і для майбутньої спільноти освічених індивідів. Авторитарні суспільства не дають своїм громадянам права вільного вибору, заохочуючи жити за принципом «не думайте, за вас подумали». Тоді як відкриті демократичні суспільства, їх вектор розвитку та спільний добробут, засадничо залежать від вибору, цінностей, навиків системного мислення і включеного самоспостереження кожного члена спільноти.

ФОРМАТ НАВЧАННЯ

90 год., у т. ч. 10 годин лекційних, 20 годин семінарських занять і 60 години самостійної роботи.

Курс основний для другого року навчання на програмі Artes Liberales

3 кредити ЄКТС

МЕТА ТА ЦІЛІ КУРСУ

Той, хто намагається думати, намагається *зрозуміти*. Отож, **мета** курсу – заохотити слухачів цілеспрямовано й результативно мислити, а значить:

- навчити їх, як спостерігати і схоплювати контекст та ситуацію свого мислення і роль нормативного судження;
- практикувати цілеспрямоване думання (здатність узагальнювати та виявляти сутнісні засади, точність аргументації, структурованість і послідовність викладу власної позиції, вміння вступити у творчий діалог);
- розширити їхнє бачення і передбачення, навички поведінки з ризиком у групах, зі змінами та прогнозуванням майбутнього;
- навчити робити вибір в умовах невизначеності;
- дати настанову на пошук і знешкодження вбудованих (ідео)логічних помилок.

Усі ці м'які навички якнайбільше стануть у пригоді студентам у житті і в подальшому навчанні, адже сучасна економіка й прагматика ринку праці вимагає постійного оновлення вмінь і навичок і періодичної перекваліфікації.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми ця дисципліна спрямована на становлення і розвиток загальних компетентностей, а саме: критичного мислення, соціального інтелекту, лідерства, емпатії та креативності. По завершенні курсу в результаті змодельованих навчальних досвідів і подій курсу «Критичне і творче мислення» студенти повинні **знати**:

- про важливість творчого і критичного мислення для людей і суспільств;
- складові мислення і як ці складові працюють на кращий результат;
- універсальні мисленнєві стандарти (логіка та аргументація);
- способи обґрунтування певної ідеї, побудова позиції та контрпозиції,

- що таке фронтір, як синтезувати альтернативи і будувати порозуміння;
- техніки та прийоми пошуку, добору і засвоєння інформації;
- як організувати самостійну навчальну роботу;
- про джерела і принципи інновацій.

По завершенні курсу студенти мають **уміти**:

- чітко і переконливо висловлюватися на задану тему – усно та письмово;
- усвідомлювати різницю між судженням і приватною думкою;
- використовувати сильні та розвивати слабкі сторони свого навчального «я»;
- здобувати знання самостійно, а також у малих групах, застосовуючи різні стилі навчання;
- аналітично опрацьовувати наявний контент та генерувати новий;
- ставати лідерами чи послідовниками – залежно від мети і завдань конкретного навчального досвіду;
- розширювати своє бачення і розвивати навички поводження з ризиком;
- вести переговори, дискусії, дебати;
- оцінити та проаналізувати потенціал, глобальну конкурентність та локальні особливості певного проекту чи ідеї (ефективність, доцільність, способи досягнення, відповідність існуючим стандартам або перехід на новий рівень).

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Немає

ПЛАН КУРСУ

Т и ж д е н ь	Тема (лекційного/семінарського заняття), розширений план	С а м о с т і й	Завдання для самостійної роботи	Література
---------------------------------	---	--------------------------------------	---------------------------------------	------------

		н а р о б о т а , г о д .		
I.	<p>Лекція з елементами бесіди. Як ми розуміємо сучасне навчання і знання?</p> <p>Зміна парадигми навчання. Моделі освіти. Проблеми з освітою 20 ст: індустріалізація знань і навичок, стандартизація і заучування, єрархія дисциплін, знеособлення освіти, модель фаст-фуду. Спадок тоталітаризму в українській освіті. Unschooling. Навчальна програма як відкрита система у русі. Карта компетентностей. Зведені навички випускників Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА). Інтелект як здатність навчатися з досвіду. Кінець епохи байдужого знання.</p>	2	Засвоєння і опрацювання матеріалу Лекції	<p>Пожива для роздумів: TEDex talk Віктора Царана (2012)</p> <p>Історія ідей. Омнібус</p> <p>Мелвін Бреґг. Як я взагалі можу що-небудь знати? http://www.bbc.co.uk/programmes/b06445xk</p>
II.	<p>Семінар. Як читати, щоб ефективно навчатися?</p> <p>Аналіз і виявлення власної практики читання для інформування/вивчення напам'ять/аналізу досліджень. Історія винайдення книги і друку. Обговорення альтернативних моделей читання: розірване читання, аналітичне читання, читання зблизька,</p>	2	Опрацювання рекомендованої лектури	<p>Павел Родак. Письмо. Книжка. Лектура. (2016). Розділ 3.</p> <p>Данціг Ш. Навіщо читати. – Львів: Видавництво Антонетти Антоненко, 2015. – 216 с. – С. 199-208.</p> <p>Зонтаг С. Проти інтерпретації. – Л.: Кальварія, 2006. – С.10-21.</p>

	інтертекстуальне читання і т.д.			Пожива для роздумів: Люїс Керол. Аліса в Країні Див
III.	<p>Лекція + семінар. Мандрівні ідеї. Ідея меню: від гастрономії до інжинірингу</p> <p>Для того, щоб простежити за творенням і відтворенням досвіду та формуванням картини світу і зберігати оригінальність та свіжість погляду, часом варто знайти таку тему для роздумів, яка у звичайному житті - без включеного спостереження - наче вислизає з поля нашої уваги і допитливості. Отож, ми будемо думати, довідуватися і сперечатися про наступне: Як, коли і чому появився "список невидимих блюд" та "клієнт, який обирає"? Принципи організації їжі в меню. У чому полягає ключова ідея меню? І як нею скористалися і розвинули її суміжні галузі? Який зв'язок, подібності і відмінності між дизайном меню у ресторані і меню на сайті? Ми керуємо за допомогою меню чи меню керує нами?</p>	4	Опрацювання рекомендованих книг і сайтів, підготовка усних відповідей	<p>Sara Dickerman. Eat Your Words // http://www.slate.com/articles/life/food/2003/04/eat_your_words.html</p> <p>Lendal H. Kotschevar, Diane Withrow. Management by Menu. Willey, 2008 Chapter. 3. Planning a Menu, Capter 4. Consideration and Limits in menu Planning. Rebecca L. Sprang. Putting an Individual on the Menu: The Invention of the Restaurant in Eighteen Century Paris. In: Ethnology Francaise. 2014/1 (Vol. 44) http://www.cairn-int.info/abstract-E_ETHN_141_0011--putting-the-individual-on-the-menu-the.htm</p> <p>Цифрова колекція меню Вашингтонського Університету http://content.lib.washington.edu/menuweb/index.html</p>
IV.	<p>Семінар. Образ майбутнього, або чого не можна замінити штучним інтелектом?</p> <p>Наразі AI (Artificial Intelligence) важко щось пояснити, дорого навчити і він залишається непередбачуваним для своїх творців. Чи є якась принципова відмінність між людським і комп'ютерним інтелектом?</p> <p>Переваги штучного інтелекту - швидкодія, перебирання на себе рутинних повсякденних завдань, усування "людського фактора", запобігання помилкам, виконання завдань, загрозливих для людського життя чи здоров'я. Які загрози, ризики і недоліки обволікання світу штучним інтелектом.</p>	2	Опрацювання рекомендованих праць, підготовка усних відповідей до Семінару	<p>Rey Kurzweil. How to Create a Mind: The Secret of Human Thought Reveled. (2012). P.179-198.</p> <p>Пожива для роздумів: Ювал Ноа Гарарі. Homo Deus: Коротка історія прийдешнього https://www.youtube.com/watch?v=4ChHc5jhZxs</p>

	Майбутнє людини у світі штучного інтелекту: можливе, ймовірне, (не)бажане.			
V.	Лекція + семінар. Звички розуму Навики концентрованої уваги. Визначення проблеми і постановка завдань. Спостереження. Збір та організація інформації. Техніки запам'ятовування і пригадування. Порівняння. Чистота і гібридність досвіду. Класифікація. Аналіз. Розпізнавання помилок. Генерування нового погляду.	4	Опрацювання матеріалу Лекції, реком. літератури, підготовка усних ppt презентацій	Eugen J. Meehan. The Thinking Game. (1988). Chapter 6-8. Descriptions. Concepts and Indicators. Conceptual Frameworks. Definition and Measurements. Джордан Елленберг. Як ніколи не помилятися. Сила математичного мислення (2017). Частина друга. Розділ 8. Доведення від неймовірного
VI.	Семінар. Стили навчання. Час як навчальний ресурс Позитивна настанова до навчання: успішні люди вчать завжди і всюди. Освіта й особисте зростання. Готовність до змін. Бути ефективним у навчанні: мотивація, переносні навички та навички самоосвіти, рефлексивні практики. Основні стилі навчання: візуальний / «на слух» / вербальний / кін- естетичний; логічний / інтуїтивний; міметичний / евристичний; соціальний / у парі / солітарний . Гаджети для навчання.	2	Опрацювання рекомендованих книг, перегляд навчального відео, виконання проекту в малих групах	Novak J. D., Gowin B. (2006) Learning how to Learn. Cambridge University Press. Chapter 2. Patrick Forsyth. (2009) 100 Great Time Management Ideas. Ideas 6 - 18. http://www.howtostudy.com/appendix-top-ten-resources/
VII.	Лекція + семінар. Дійсний смисл критики. Структура аргументації Формування автоматичної і спостережливої свідомості. Чого вимагає «мужність користуватися власним розумом» (І. Кант). Які обмеження можна встановити для пізнання? Дійсне призначення наскрізної критики. Змістові обмеження критики. Етика критики та хиби цинічного розуму.	4	Опрацювання матеріалу Лекції, реком. літератури, підготовка міні-презентацій в авторських колективах	Кант И. Ответ на вопрос: что такое просвещение? // Кант И. Метафизические начала естествознания. – М.: Мысль, 1999. – С.959-967. Петер Слотердайк. Критика цинічного розуму (2002). Розділ 5. Цинізм як хибна свідомість Пожива для роздумів: http://www.ted.com/talks/daniel_h_cohen_for_argument_s_sake Яцек Добровольський. Філософія глупоти. Історія і

				реальність того, що ірраціональне (2014). Частина 1. Розділ 2. Критика нечистого розуму
VIII.	Семінар + семінар. Помилки мислення Логічні помилки - це саме помилки в ланцюжку мислення і обґрунтування, а не помилки у фактах, імовірностях чи обрахунках. Вони стосуються не засновків, а висновків і аргументів, які допомогли нам до цих висновків прийти. Мова йде про прикладну логіку - ту, яка допомагає мислити і пояснювати. (Ми не будемо входити в тонкощі суперечок з формальної логіки, від яких у когось може закрутитися голова:). В принципі, про логічні помилки освічені люди знають зі школи, але це не заважає нам усім час до часу непомітно допускати хибних суджень. Навики демаскування логічних помилок помагають нам ефективніше мислити, зберігати довіру співрозмовників і колег, вирішувати життєві дилеми, розвивають наш дар переконання, помагають бути допитливими, не спійматися на гачок ошуканців і софістів.	4	Опрацювання рекомендованих книг, перегляд навчального відео, виконання проекту в малих групах	Robert Gula. Nonsense: A Handbook of Logical Fallacies (2007). Chapter 3-5. Thomson A. (2002) Critical Reasoning. A Practical Introduction. 2nd Edition. Routledge. Luc de Brabandere. On Strategy. What managers can learn from Philosophy? https://www.coursera.org/learn/management-philosophy/home/welcome
IX.	Лекція + семінар. Складники критичного мислення. Постановка мети (прогноз, виживання і благоустрій, допомога зробити вибір). Узагальнення досвіду і застосування теорій – від дедукції до індукції. Концептуальна рамка і вихід за неї. Генерування очікувань. З'ясування причинно-наслідкових зв'язків: п'ять методів Джона Стюарта Мілля. Мислення за умов непевності.	4	Опрацювання матеріалу Лекції, реком. літератури, перегляд навчального відео	Деніел Канеман. Мислення швидко й повільно (2017). Розділ 7. Механізм поспішних висновків. Розділ 8. Як ми формуємо судження. Eugen J. Meehan. The Thinking Game. (1988). Chapter 13. Finding Causes
X.	Семінар. Чим схожі, а чим відмінні творче й критичне мислення Чому творче й критичне мислення тільки в парі генерують і оцінюють знання, уточнюють концепти та ідеї, шукають альтернативні можливості, зважують ризики і вирішують	2	Опрацювання матеріалу Лекції, реком. літератури, перегляд	Пожива для роздумів: Франс Йоханссон. Ефект Медічі. Поява інновацій на стику ідей, концепцій і культур (2008). Розділ 1 і 2. Джордан Елленберг. Як ніколи не помилятися.

	проблеми (часом створюючи нові:). Як творче і критичне мислення розширюють межі уяви та заохочують інновації. Творче мислення й критичне мислення: комплементарні, але не взаємозамінні.		навчального відео	Сила математичного мислення (2017). Частина третя. Очікування фільм «Перетворення Боготи» з тетралогії “Cites on Speed”
XI.	Лекція + семінар. Думати про своє думання Наскільки непросто думати просто. Ціна доброго питання. Нова ідея потрапляє в старий контекст. Конкретне і абстрактне мислення. Альтернативні пояснення та нові лінки до теми. Переваги навчальних спільнот. Як ініціювати мозковий штурм. Мислення майбутнього: об'ємне, життєдайне, опікунче.	4	Опрацювання питань до семінару і реком. літератури, перегляд навчального відео	Деніел Канеман. Мислення швидко й повільне (2017). Частина У Два «я.» Тімоті Снайдер. Про тиранію. 20 уроків з XX століття(2017). Пожива для роздумів: https://www.youtube.com/watch?v=SW8rFX4lZgl
XII.	Семінар. Як не стати жертвою готових установок або власного розумування. Поняття здорового глузду. Верифікація вихідних даних чи отриманих результатів. Вихід з пасток «завченої безпорадності». Прийняття невдачі і робота над помилками. Передача досвіду в нові контексти. Відповідальність винахідника.	2	Опрацювання матеріалу Лекції, виконання вправ Рефлексія і Креатив	Деніел Канеман. Мислення швидко й повільне (2017). Розділ 22. Як дати раду інтуїтивним прогнозам Susan Cain. Quiet: The Power of Introverts in a World that Can't Stop Talking (2012). Chapter 3 Пожива для роздумів: інтерв'ю Стіва Пайкіна з Ювалом Гарарі «Коротка історія щастя» https://www.youtube.com/watch?v=5SEdVzxmXDE
XIII.	Лекція + семінар. Як мислять «світлі голови»? Чи слід наслідувати геніїв? Народження і розвиток гіпотези. Метафорична і метонімічна уява. Адаптування ідеї. Виразення складних концептів у цифровій, кінестетичній чи просторовій формі. Створення когнітивних карт. Балансування раціональних та ірраціональних чинників. Активний пошук слабких сторін, оцінка ризиків, спростування вихідних припущень. Мислення, що синтезує альтернативи.	4	Опрацювання підготовчих матеріалів до обраного формату і теми	Terry Doyle. Helping Students Learn in a Learner-Centered Environment (2008). P. 151-188. Edward de Bono. Serious Creativity. Using the Power of Lateral Thinking (1995). Chapter 4.

XIV.	<p>Великі дебати</p> <p>Студенти обирають тему дебатів з усіх запропонованих у своїй групі он-лайн голосуванням. Великі дебати відбуваються в реальному часі.</p> <p>Позиції поділяться на pro, contra і нову "проміжну" позицію. На декларування аргументів кожен учасник матиме 3 хв. Можлива відеопрезентація. Оголошення позицій pro, contra і третьої можливої займе до 1 год. Тоді буде раунд питань один до одного -- і також з залу -- і відповідей - разом до 30 хв. Далі перерва 15 хв.</p> <p>Остання частина така: продовження дискусії, спонтанний розвиток теми, представники кожної з позицій мають засвідчити, що важливого і коригуючого вони почули з протилежного табору, як тепер виглядає їхня позиція щодо питання на голосуванні. Тоді проведемо саме голосування простим підняттям рук. Ознайменування переможців дебатів і підсумки модератора.</p>	4	Storytelling і зворотний зв'язок від одногрупників в малих групах по 7-8 осіб.	
XV.	<p>Семінар. Пригода мислення: Альтернативна програма курсу про критичне і творче мислення</p> <p>Виконання колективного проекту про те, як би бакалаври другого року уклали і обґрунтували свою версію даного курсу в програмі.</p>	2		
	Залік	4		

Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	рейтингова фінальний іспит — 20% навчання упродовж семестру — 80% робота на лекціях — 10%; виступи на семінарських — 40 %; письмова рецензія — 10%; індивідуальні завдання — 10% (якщо обрано інд. завдання), великі дебати — 20 %
Діагностика успішності	До навчальних досягнень майбутніх бакалаврів застосовую усний і письмовий контроль за досягненням навчальних результатів (див. рубрики «знати» і «вміти» на с.2 цього документа), а також оцінювання peer to peer. Основний принцип оцінювання успішності вивчення курсу – тематична й формальна відповідність при виконанні всіх поставлених завдань: своєчасно виконати письмові роботи за темами модулів, реалізувати обумовлені проекти у малих групах, опрацювати рекомендовані та знаходити додаткові ресурси до теми, брати участь у дискусіях і зворотному зв'язку під час лекцій і семінарських занять, написати контрольну роботу, згенерувати тему та взяти участь у великих дебатах.
Семінарські заняття	на кожне семінарське заняття слід опрацювати запропоновані джерела й літературу, підготуватися до виступу, доповнень і дискусії з усіх запропонованих до обговорення питань
Умови допуску до підсумкового контролю	рейтингова оцінка за роботу впродовж семестру повинна бути 61 балів і більше

Додатки

- Навчальний контент (конспект, розширений план лекцій або презентації)
- Тематика семестрових робіт, питання до колоквиуму, питання до фінального іспиту
- Завдання для комплексної контрольної роботи (ККР) / Завдання (інструменти) для оцінки результатів навчання з даного предмету